

ОРЛОВ Валерій
доктор пед. наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри, Інститут професійної освіти
НАПН України,
Київ, Україна

НОВА ПАРАДИГМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО КАР'ЄРИ УМОЛОДІЖНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Анотація. У доповіді йдеться про нову освітню парадигму розвитку підприємницьких якостей молоді, орієнтовану на вироблення нової системи цінностей, формування у здобувачів професійної освіти уявлень про кар'єру у сфері молодіжного підприємництва, а також актуальні питання підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.

Ключові слова: підприємець, підприємницькі якості, молодіжне підприємництво, кар'єра, бізнес-ідеї, підприємливість.

A NEW PARADIGM FOR TRAINING FUTURE SPECIALISTS FOR A CAREER IN YOUTH ENTREPRENEURSHIP

Abstract. The report talks about a new educational paradigm for the development of entrepreneurial qualities of youth, focused on the development of a new value system, the formation of ideas about a career in the field of youth entrepreneurship among students of vocational education, as well as topical issues of training future specialists for entrepreneurial activity.

Key words: entrepreneur, entrepreneurial qualities, youth entrepreneurship, career, business ideas, entrepreneurship.

Підприємницька діяльність визнана провідною рушійною силою економічного розвитку українського суспільства, а підприємництво – «важливим детермінантом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки» [2, с. 9]. Завдяки цьому поступово утверджуються нові моделі економіки й способи господарської діяльності. Відповідно до інформаційно-аналітичних матеріалів Державної служби статистики України за довоєнний час: успішно функціонували 81,2 % об'єктів малого підприємництва, 14,3 % – середнього [3]. У зв'язку із цим існує об'єктивна потреба підготовки ініціативних, цілеспрямованих фахівців, здатних не тільки започаткувати соціально затребувану справу, а й успішно провадити підприємницьку діяльність, продукувати й реалізовувати інноваційні ідеї, що сприяють позитивним соціальним змінам, зокрема, підвищенню рівня добробуту окремих громадян і суспільства загалом, створенню додаткових місць для працевлаштування, виробництву соціально затребуваної продукції. Зважаючи на викладене, актуалізується необхідність у виконанні дослідження щодо забезпечення якісної підготовки учнівської молоді до здійснення підприємницької діяльності, зокрема з'ясування сутнісних характеристик індивідуально-особистісних якостей, сукупність яких уможливило професійний успіх випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі: ЗП(ПТ)О).

В умовах сьогодення класична освітня парадигма, яка носить відтворювальний характер і зорієнтована переважно на репродуктивне знання, практично вичерпала себе і не відповідає вимогам сучасного суспільства. Така парадигма підготовки майбутніх фахівців формувалася в Україні на основі твердження, що кар'єра це швидке й успішне просування по службовій, суспільній, науковій та іншій діяльності, досягнення популярності, а підприємництво – це

господарська діяльність задля досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Практично в усіх ЗП(ПТ)О України викладається курс «Основи підприємницької діяльності», створюються Центри кар'єри (або консультування з кар'єри). Особливо плідною є ця робота, коли вона здійснюється у співпраці з державними центрами зайнятості. Але ретельний аналіз змісту цієї роботи діє підстави говорити про те, що вона має ті самі недоліки, що і система освіти в цілому. У програмах і посібниках, що застосовуються у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників неекономічних спеціальностей до підприємницької діяльності, акцентується увага, переважно, на засвоєнні знань про підприємництво, економіку відповідної галузі. Відтак результатом таких занять є, зазвичай, накопичення знань, умінь, навичок, незважаючи на те, що на офіційному рівні декларується реалізація компетентнісного підходу до розвитку особистості.

Варто зауважити, що наразі спостерігається динамічне становлення інформаційно-технологічного суспільства, в якому процеси генерації, інтеграції та поширення знання стають пріоритетними, що, на нашу думку, повинно позитивно позначитися на формуванні нової парадигми як освіти в цілому, так і окремих освітніх концепцій і систем. Абсолютно виправдана в такому соціальному контексті необхідність уточнення, а в деяких випадках і перегляду цілей і завдань і, відповідно, оптимізації змісту професійної (професійно-технічної) освіти, спрямованої на задоволення потреби суспільства у фахівцях (кваліфікованих робітниках), які володіють такими конкурентно значущими якостями, як компетентність, адаптивність, самостійність, творча ініціатива тощо. Інтеграційні процеси у світовій економіці і тенденція до глобалізації свідчать про те, що молоді фахівці зможуть конкурувати на міжнародному ринку праці лише за умови відповідності системи освіти в Україні вимогам світового співтовариства.

Сучасний період розвитку суспільства висуває нові вимоги, яким традиційна освіта вже не відповідає. Відбувається перехід від авторитарно репродуктивної, знаннєвої системи освіти до освітньої парадигми нового часу. Нова освітня парадигма орієнтована на вироблення нової системи цінностей у молоді і нових суб'єкт-суб'єктних відносин між педагогом і учнем, коли педагог більше допомагає вчитися, консультує, ніж навчає здобувача освіти. Згідно нової парадигми ми маємо мотивувати до навчання, актуалізувати у здобувача власну систему цінностей. Перед нами постає завдання подолання технократизму освіти; забезпечення освітнього процесу новими методиками гуманістичного спрямування. Нова парадигма враховує сучасні потреби суспільства, умови воєнного стану і повоєнної відбудови економіки України.

Нова парадигма професійної освіти сприяє усвідомленню учнями того, що підприємництво – це не шлях до наживи, а можливість зробити свій внесок у розвиток суспільства, водночас підприємець – це енергійна та ініціативна людина, генератор нових ідей, здатна організувати реалізацію цих ідей і досягти успіху у започаткованій справі. На такій основі будується наше уявлення про молодіжне підприємництво – як напрям підвищення рівня зайнятості серед молоді та створення нових підприємств і додаткових робочих місць.

Згідно з новою парадигмою програми з підготовки до підприємництва кваліфікуються як освіта для кар'єри у сфері підприємництва, якщо вони включають принаймні два з наступних елементів:

- 1) розвиток особистісних якостей і загальноприйнятих (горизонтальних) навичок, які є ознакою підприємницького мислення та поведінки;
- 2) підвищення обізнаності здобувачів професійної освіти щодо самозайнятості та можливостей кар'єрного зростання у підприємстві;
- 3) робота над бізнес-проектами та керування міні-компаніями;
- 4) оволодіння конкретними діловими навичками і знаннями про те, як розпочати й успішно розвивати бізнес.

Підприємницькі програми та модулі пропонують здобувачам професійної освіти інструменти, що сприяють формуванню творчого мислення, здатності ефективно вирішувати проблеми, об'єктивно аналізувати бізнес-ідеї та спілкуватися з партнерами, створювати мережу, здійснювати керівництво і оцінку будь-якого конкретного проєкту. Здобувачі почуваються більш впевнено під час проєктування власного бізнесу, якщо вони зможуть перевірити свої ідеї в освітньому сприятливому середовищі.

Однак переваги підприємницької освіти не обмежуються стимулюванням стартапів, проєктуванням інноваційних підприємств та нових робочих місць. Головна мета – це формування і розвиток підприємливості у кожного майбутнього фахівця. Це не означає що ми ставимо завдання зробити кожного здобувача підприємцем. Така мета є нереальною і непотрібною. Сформована у закладах професійної освіти підприємливість – це особливість кожного випускника, яка свідчить про його ділову активність, ініціативність, креативність, впевненість у собі та інші підприємницькі якості.

Характерною рисою сучасного молодого підприємця є підприємливість у сучасному розуміння цього слова. Підприємливість у добу знань означає здатність людини перетворювати ідеї в дії. Йдеться про підприємницьке мислення, генерування інновацій та прийняття ризику, а також здатність планувати та керувати проєктами для досягнення цілі.

Сучасний роботодавець в ідеалі вважає, що людина, яка отримала професійну освіту, влаштуовуючись на роботу прийде не лише за інструкцією, що і як вона має робити, а з пропозицією як вдосконалити виробництво хоча б на конкретному робочому місці і розрахунки про те як можна досягти успіху. Тобто з підприємницькою пропозицією. Такий працівник може розраховувати на успішну кар'єру згідно із новою парадигмою доби інформатизації та цифровізації.

Список використаних джерел:

1. Bazyl L., & Orlov V. Innovative consulting technologies for youth entrepreneurship in the professional education system. Modern technologies for solving actual society's problems: monographs. Edited by Oleksandr Nestorenko and Iryna Ostapolets. Publishing House of Katowice School of Technology, 2022. P. 64–74. URL: <https://cutt.ly/iNIW30S> ISBN 978-83-965554-4-1, DOI: 10.54264/M016.

2. Базиль Л., Орлов В. (2022, жовтень 27-28). Молодіжне підприємництво – ефективний напрям відновлення повоєнної економіки Української держави. *І Відкрита наука та інновації в Україні 2022* : матеріали I Міжнародної наук.-практ. конф. Київ : Видавництво УкрІНТЕІ, С.148–152 Режим доступу: URL: <http://doi.org/10.35668/978-966-479-129-5>.

3. Інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.